

Aan: de leden van de gemeenteraad van Gouda

Contactpersoon	Telefoon	Datum
E. van der Welle	06-21 47 65 74	4 juni 2020

onderwerp

Oplegnotitie onderzoek Duurzaamheid

Geachte leden van de gemeenteraad van Gouda,

In het najaar van 2019 bent u door de Groene Hart Rekenkamer geïnformeerd over de start van het rekenkameronderzoek naar het duurzaamheidsbeleid in uw gemeente. In het afgelopen half jaar heeft onderzoeksbureau SME dit onderzoek namens de Groene Hart Rekenkamer uitgevoerd.

De hoofdvraag van het onderzoek betrof: *Hoe is de uitvoering van het duurzaamheidsbeleid in de gemeente inhoudelijk en procesmatig vormgegeven en is deze uitvoering effectief en efficiënt?*

De conceptrapportage is op 6 april jl. aangeboden aan de ambtelijke organisatie voor een technische reactie. Hierbij bieden wij graag de gemeenteraad en het college onze conclusies en aanbevelingen aan. In deze oplegnotitie delen wij achtereenvolgens onze hoofdconclusie, aanbevelingen, de deelconclusies op basis waarvan wij de aanbevelingen doen en geven wij een korte beschrijving van het onderzoeksproces. Tot slot schetsen we het vervolgproces om tot een afronding van dit onderzoek te komen. Voor de volledige analyse, aanleiding, doelstelling en onderzoeksverantwoording verwijzen wij u graag naar bijgevoegd rapport.

Hoofdconclusie

De Groene Hart Rekenkamer concludeert dat de mate waarin het integraal duurzaamheidsbeleid in de gemeente Gouda effectief en efficiënt is, voldoende kan worden beschouwd. Gouda heeft geen overkoepelend duurzaamheidsbeleid (meer), maar het duurzaamheidsbeleid is geïntegreerd in elk beleidsveld. De procesmatige vormgeving is in orde, er worden veel partijen betrokken bij zowel het opstellen en de concrete invulling van beleid (doelen & aanpak) als bij de uitvoering. De gemeente werkt samen met de samenleving en heeft door open communicatie vertrouwen opgebouwd. Er is bereidheid bij inwoners en bedrijven om (samen) te werken aan duurzaamheid. De gemeenteraad stelt zich actief en betrokken op. Op het gebied van participatie lijkt er een verschil in behoefte en verwachtingen ten aanzien van het gezamenlijk aan hetzelfde doel werken.

De raadsprogramma's Energietransitie en Klimaatadaptatie zorgen voor draagvlak en voor 'gezamenlijk bouwen aan deze thema's' en dat maakt dat naar deze thema's veel aandacht uit gaat. Gouda heeft voor het thema klimaat, de opgave en kwetsbaarheden al in beeld en de uitvoeringsagenda al klaar, eerder dan de landelijke planning. Circulaire economie en duurzame mobiliteit lopen goed. Op het

thema biodiversiteit is nog een slag te maken. Er zijn daarnaast veel initiatieven vanuit de samenleving en de gemeente biedt kans aan veel mensen om mee te denken en mee te doen. Uit het onderzoek ontstaat het beeld dat er sprake is van 'naast elkaar aan hetzelfde doel werken' en dat er vanuit de gemeente geen ruimte en/of behoefte is aan 'gezamenlijk aan hetzelfde doel werken'. Vanuit de samenleving is hier bij enkele partijen wel behoefte aan.

Aanbevelingen

Op basis van de bevindingen en conclusies van onderzoeksbureau SME doet de Groene Hart Rekenkamer de volgende aanbevelingen.

Aan het college van B&W en de gemeenteraad:

Aanbeveling 1: **Behoud ook tijdens de komende versnellingsjaren de koppositie.** Voor klimaatadaptie breekt nu de fase van uitvoering aan. Voor energie wordt met Midden-Holland een Regionale Energiestrategie (RES) vastgesteld en door de gemeente een Warmtevisie geformuleerd. Behoud de huidige borging van duurzaamheid in alle beleidsvelden, maar zorg voor een **overkoepelend 'dashboard'**, waarin de ambitie en voortgang op alle duurzaamheidsthema's in beeld gebracht is en **waarin zichtbaar is hoe lange-termijn-ambities vertaald zijn naar de huidige bestuursperiode**. Maak daarvoor bijvoorbeeld gebruik van het oudere Duurzaamheidskompas, actualiseer dat en maak daardoor van 'vanzelfsprekende ideeën' weer 'levende ideeën'. Geef raadsleden overzicht en grip op welke thema's er onder het duurzaamheidsbeleid vallen. Geef daarbij aan wat de reikwijdte is van die thema's, hoe thema's met elkaar samen hangen en tegen elkaar afgewogen (geprioriteerd) kunnen worden en hoe de voortgang is op het geheel aan thema's. Dat geeft inzicht in wat op korte termijn het grootste resultaat oplevert en welke investering er nu gedaan moet worden om op middellange termijn resultaat te krijgen.

Aanbeveling 2: **Stel kaders op voor behoud en versterken van biodiversiteit.** Er is wereldwijd sprake van verlies van biodiversiteit in hoog tempo, wat veel impact gaat hebben op onze voedselvoorziening en leefomgeving. Ook gemeenten kunnen er veel aan doen om het tij te keren. Biodiversiteit (gevarieerdheid, stabiele ecosystemen, inheemse soorten, verbinding met omliggende natuurgebieden, etc.) kan versterkt worden door hier specifieke doelstellingen voor te formuleren en de juiste omstandigheden te bevorderen.

Aanbeveling 3: **Blijf je richten op participatie.** Dit is van groot belang om de hele samenleving energieneutraal, klimaatbestendig en circulair te krijgen. De gemeente heeft een rol in het informeren, motiveren, stimuleren, faciliteren en met elkaar in contact brengen van inwoners, bedrijven en (maatschappelijke) organisaties om te investeren in deze ontwikkeling. Dat betekent dat de gemeente goed inzicht moet krijgen in de belangen en behoeften van deze partijen en hierop moet inspelen. Betrek daarbij de mogelijke beeldvorming bij partijen over de samenwerking met de gemeente.

Aan het college van B&W:

Aanbeveling 4: **Bespreek vooraf met de samenleving en de ambtelijke organisatie wanneer resultaten een succes zijn.** Bijvoorbeeld wanneer duurzame energie opwekken voldoende is en waar dat aan moet voldoen. Daarmee trek je de mensen aan die daaraan bij willen dragen en wordt duidelijk wanneer het een succes is.

Aanbeveling 5: **Richt je voor de volgende versnelling op de ruimtelijke inpassing** van energiemaatregelen in relatie tot een toekomstbestendige gemeente met voldoende groen, bedrijvigheid, mobiliteit etc. Dit vergt een goede afweging. Kies voor domeinen die binnen de invloedssfeer van de gemeente liggen en waar duidelijke resultaten te behalen zijn, zoals maatschappelijk vastgoed (zie sectorale routekaart maatschappelijk vastgoed van de VNG).

Aan de gemeenteraad:

Aanbeveling 6: Zorg dat de gemeenteraad direct na de verkiezingen een goed **inwerkprogramma** krijgt omdat het hier grote, lange-termijn complexe opgaven betreft waar je eerst kennis van moet hebben (technisch/inhoudelijk en besluitvormingsgeschiedenis) voordat je erop kunt sturen.

Aanbeveling 7: Wees als gemeenteraad meer **zichtbaar** op momenten dat inwoners door de gemeente betrokken worden (ambassadeur, visitekaartje, uitstralen dat het serieus is, maar ook door te peilen welke behoefte er leeft onder inwoners).

Deelconclusies op hoofdlijnen

Op basis van het in het onderzoek gehanteerde normenkader heeft het onderzoek geleid tot de volgende conclusies bij de verschillende deelvragen.

Deelvraag 1: Hoe is het duurzaamheidsbeleid inhoudelijk en procesmatig vormgegeven?

Gouda legt de focus op energietransitie en klimaatadaptatie. Beleid, processen en inzet zijn voor deze belangrijke thema's goed op orde. Ook circulaire economie en duurzame mobiliteit krijgen voldoende aandacht. Op biodiversiteit is de inzet minder zichtbaar. Bij het opstellen en uitvoeren van beleid worden zoveel mogelijk partijen betrokken. In het bijzonder geldt voor Gouda dat:

- Duurzaamheid is geïntegreerd in elk beleidsveld, maar sturing en overzicht lastig zijn.
- Er brede betrokkenheid bij het opstellen en uitvoeren van beleid is, hoewel er partijen zijn die maatwerk missen.
- Duurzaamheid integraal doorwerkt in diverse beleidsvelden, maar de basis, het al wat oudere Duurzaamheidskompas, niet meer bij iedereen bekend is.
- Biodiversiteit onvoldoende erkend wordt als zelfstandig en urgent duurzaamheidsthema.

Deelvraag 2: Waar staat de gemeente met betrekking tot de realisatie van doelen en ambities?

De komende tijd is stevige inzet nodig op duurzame energieopwekking, terugdringen van de hoeveelheid afval en biodiversiteit. De RES zal mogelijk versnelling gaan aanbrengen in duurzame energieopwekking. Gouda scoort in de Gemeentelijke Duurzaamheidsindex iets boven het landelijk gemiddelde, maar in de Nationale Monitoring duurzame gemeenten op plaats 312 (van de 380 onderzochte gemeenten).

De grootste uitdagingen liggen op het gebied van duurzame energie en biodiversiteit, maar op elk thema is nog winst te behalen:

- Energie
 - o de CO₂-uitstoot neemt nauwelijks af
 - o er wordt te weinig duurzame energie opgewekt (1,3% i.p.v 14%)
 - o uitdaging: RES en Transitievisie Warmte, netcapaciteit is beperkende factor, geen windmolens in het Groene Hart toegestaan

- Klimaatadaptatie
 - o Gouda loopt voorop in het opstellen van klimaatbeleid (risicodialoog, uitvoeringsagenda)
 - o uitdaging: bodemdaling, veenweidegebied
- Circulaire economie
 - o goede score op afvalscheiding
 - o uitdaging: totale hoeveelheid restafval, maatschappelijk verantwoord inkopen
- Duurzame mobiliteit
 - o veel vervoer per fiets
 - o uitdaging; verankeren in inkooptrajecten vervoer
- Biodiversiteit
 - o lage score op natuur in de benchmarks
 - o uitdaging: doelstellingen en maatregelen nodig voor behoud en versterken biodiversiteit

Deelvraag 3: Op welke manier wordt intern en extern samengewerkt aan de realisatie van doelen en ambities? Welke rol hebben de gemeenteraden, de gemeentes en partijen in de samenleving?

Intern is draagvlak en een gedeeld doel. De gemeenteraad is actief en betrokken. Gouda zet zich in voor open communicatie en participatie van iedereen die daar belangstelling voor heeft.

- Intern is zowel ambtelijk als bestuurlijk draagvlak voor duurzaamheid (wordt belangrijk gevonden en serieus genomen) en het is voor iedereen duidelijk dat energietransitie en klimaatadaptatie speerpunten zijn (raadsprogramma's).
- De gemeenteraad stelt zich actief en betrokken op in het stellen van kaders (sturing) en het controleren van de voortgang en laat zich voldoende informeren.
- De gemeente ontwikkelt zich van 'rechtmatige overheid' naar 'responsieve overheid'.
- Gouda heeft een samenleving die actief is, ook op het gebied van duurzaamheid.
- Verschillende partijen hebben verschillende behoefte en verwachtingen van de wijze van samenwerking. Hierdoor lijkt het beeld te ontstaan van 'naast elkaar aan het zelfde doel werken' in plaats van 'gezamenlijk aan hetzelfde doel werken'.

Onderzoeksproces

De Groene Hart Rekenkamer heeft dit onderzoek uit laten voeren in de vier gemeenten die aan de Groene Hart Rekenkamer deelnemen: Bodegraven-Reeuwijk, Gouda, Waddinxveen en Zuidplas. Op basis van een aanbestedingsproces heeft de Groene Hart Rekenkamer besloten het onderzoek uit te laten voeren door SME.

Inhoudelijk werd duurzaamheid eerst afgebakend tot de volgende thema's:

1. het beheren en continueren van een prettige leefomgeving door te stoppen met de uitstoot van broeikasgassen (van fossiele energiebronnen voor elektriciteit, warmte en mobiliteit) en over te schakelen op hernieuwbare bronnen,
2. het aanpassen van onze leefomgeving aan veranderende omstandigheden (klimaatadaptatie),
3. het voorkomen van uitputting van bronnen (circulaire economie) en
4. het borgen van een diverse natuur en natuurlijke bronnen (biodiversiteit).

In samenwerking met een ambtelijk contactpersoon zijn a) documenten verzameld voor een bureaustudie en b) organisaties en personen geïnventariseerd en uitgenodigd voor interviews. In het bijgevoegde onderzoeksrapport is dit verder verantwoord.

Vervolg

De Groene Hart Rekenkamer is van mening dat met het opleveren van de rapportage en deze oplegnotitie het vervolg nu aan de politiek is. De Groene Hart Rekenkamer adviseert de gemeenteraden om de rapportage inclusief de aanbevelingen te agenderen in de raad(scommissie) en de conclusies en aanbevelingen door middel van een raadsbesluit te bekrachtigen. De discussie zal in de raad(scommissie) dan tussen het college van B&W en de Raad gevoerd kunnen worden. We beseffen uiteraard dat het niet aan de Groene Hart Rekenkamer, maar aan de gemeenteraad zelf is om al dan niet over te gaan tot agendering van het onderzoeksrapport en het nemen van besluiten. Uiteraard is de Groene Hart Rekenkamer bereid tot het toelichten van de rapportage. De Groene Hart Rekenkamer organiseert daarom een online bijeenkomst voor alle vier de gemeenteraden. Deze bijeenkomst zal op donderdag 11 juni plaatsvinden om 19.30 uur via Zoom (vanaf 19.15 mogelijkheid om in te loggen). Wij verwachten dat deze bijeenkomst maximaal een uur duurt. U bent allen van harte uitgenodigd voor het bijwonen van deze bijeenkomst.

Aanmelding online bijeenkomst en stellen van vragen

Omdat de bijeenkomst online is, hebben wij gekozen voor de volgende opzet. Wij onderscheiden twee groepen deelnemers aan deze bijeenkomst. De eerste groep zijn raadsleden, die tijdens de bijeenkomst als woordvoerder vragen kunnen stellen. De tweede groep zijn raadsleden en andere belangstellenden, die alleen de bijeenkomst kunnen beluisteren (toehoorders). Per fractie van elke gemeente, kan één raadslid zich aanmelden als woordvoerder. De overige fractieleden kunnen zich aanmelden als toehoorder. Ook leden van het college, medewerkers van de gemeente of andere belangstellenden (waaronder de pers) kunnen zich aanmelden als toehoorder.

U kunt zich aanmelden voor de online bijeenkomst op 11 juni, door het sturen van een mail aan info@groenehartrekenkamer.nl. Graag hierbij vermelden of u zich als woordvoerder of als toehoorder aanmeldt. Als u zich als woordvoerder aanmeldt dan graag daarbij vermelden voor welke fractie. Aanmelden kan tot uiterlijk dinsdag 9 juni, 12.00 uur. U ontvangt uiterlijk donderdagochtend 11 juni, de inloggegevens voor de bijeenkomst van het onderzoeksbureau SME.

Voor het bevorderen van het soepel laten verlopen van een online bijeenkomst met 4 gemeenten, wordt iedere deelnemer (woordvoerders en toehoorders) verzocht van te voren na te denken over de vragen die zij hebben naar aanleiding van de rapportage en die vragen vooraf schriftelijk in te dienen. U kunt uw vragen tot uiterlijk dinsdag 9 juni, 12.00 uur per mail indienen (info@groenehartrekenkamer.nl). De leden van de Groene Hart Rekenkamer en de onderzoekers van SME zullen tijdens de bijeenkomst de verzamelde (technische) vragen over de rapportage beantwoorden. De woordvoerders hebben aanvullend de mogelijkheid om vragen die tijdens de bijeenkomst opkomen te stellen. Gezien de tijd zullen wellicht niet alle fracties van alle gemeenten het woord kunnen krijgen.

Wij hopen u op deze manier voldoende te hebben geïnformeerd en u met deze rapportage te helpen in uw beeldvorming over dit complexe onderwerp. Als u nog vragen of opmerkingen heeft dan vernemen wij die uiteraard graag.

Met vriendelijke groet,
De rekenkamercommissie Groene Hart Rekenkamer,

Mw. dr. M.J.M. Blom, voorzitter
Dhr. M. Ter Hoeve MSc, lid
Dhr. drs. J.H. van Oort, lid